

Gotika, Lucemburkové a společenská krize

1. 11. 2023

GOTIKA

- ▶ ucelený umělecký směr
- ▶ nečerpá z antiky

- ▶ Architektura
 - ▶ doklad moci a bohatství církve, složitý symbolika
 - ▶ znaky: křížová klenba, lomený oblouk, vysoké stavby
 - ▶ stavitelé: Matyáš z Arrasu, Petr Parléř

- ▶ Sochařství
 - ▶ realistické zachycení předlohy
 - ▶ Madony

- ▶ Malířství
 - ▶ knižní malba
 - ▶ rozvoj barev, dřevorytu a mědirytu
 - ▶ Mistr třeboňský, Mistr vyšebrodský, Mistr Theodorik

EVROPA

- ▶ papežské schizma (1378–1417)
- ▶ hospodářská krize
- ▶ antisemitismus
- ▶ flagelantské hnutí, valdenské hnutí, hnutí devotio moderna
- ▶ spor o univerzálie
- ▶ John Wyclif

JAN LUCEMBURSKÝ

(1310–1346)

- ▶ tzv. „král cizinec“, toulavý rytíř, významný válečník
- ▶ manžel Elišky Přemyslovny
- ▶ nesžil se s českým prostředním
- ▶ nezdary v českých zemích vs. evropské úspěchy
- ▶ styky s francouzským dvorem
- ▶ ražba florénů = první české zlaté mince
- ▶ Jindřich z Lipé – nekorunovaný král českých zemí
- ▶ umírá 1346 – bitva u Kresčaku (stoletá válka)

replika

KAREL IV.

(1346–1378)

- ▶ první český král a zároveň římský císař
- ▶ z českých zemí základ lucemburského panství – Čechy nejstabilnější a celistvá část říše
- ▶ návrat do Čech – zoufalá situace
- ▶ úcta ke sv. Václavovi (zdůrazňuje přemyslovské kořeny)
- ▶ nová státoprávní instituce – tzv. Česká koruna (Království české + tzv. vedlejší země)
- ▶ Majestas Carolina – snaha o zemský zákoník
- ▶ 1356 Zlatá bula
- ▶ Manželky: Blanka z Valois, Anna Falcká, Anna Svídnická (matka Václava IV.), Alžběta Pomořanská

-
-
- ▶ Zakladatelské, stavební zásluhy
 - ▶ 1344 arcibiskupství v Praze (Arnošt z Pardubic)
 - ▶ 1348 založení univerzity
 - ▶ založení Nového Města pražského, úprava Pražského hradu
 - ▶ Kamenný (Karlův) most
 - ▶ Karlštejn (kaple sv. Kříže, kaple sv. Kateřiny)
 - ▶ Emauzský klášter – obnova staroslověnské liturgie
 - ▶ hradební (hladová) zeď na Petříně
 - ▶ atd.

„Toto království jsme našli tak zpuštěné, že jsme našli jediný hrad svobodný, takže jsme neměli, kde bychom přebývali, leč v městských domech jako jiný měšťan. Pražský hrad pak byl zcela opuštěn, pobořen a zničen, neboť od časů krále Otakara II. byl ztroskotán až k zemi.“ Na šlechtu vzpomíná, že „páni se stali většinou tyrany a nebáli se krále, jak se slušeno, protože si byli království mezi sebe rozdělili.“

Země Koruny české za vlády Karla IV.

I. České království

II. Moravské markrabství

III. Slezsko

IV. Horní Lužice (od 1319)

V. Dolní Lužice (od 1368)

VI. Chebsko

VÁCLAV IV. (1378–1419)

- ▶ období jeho vlády podléhá zkreslení
- ▶ 1380 morová epidemie (velké následky) + opakování
- ▶ konflikt s pražským arcibiskupem – umučení Jana z Pomuku
- ▶ oslabení českého soustátí
- ▶ sesazení z římského trůnu

KULTURA V OBDOBÍ LUCEMBURSKÉ VLÁDY

- ▶ všestranný rozkvět vědy, vzdělanosti a literatury
- ▶ protohumanismus ?
- ▶ výrazné uplatnění češtiny
- ▶ žánrové bohatství
 - ▶ legendy
 - ▶ první úplný překlad Písma do staročeštiny
 - ▶ rytířské eposy
 - ▶ milostná lyrika
 - ▶ sociální satira
 - ▶ vlastní životopis Karla IV.
 - ▶ atd.

KRIZE NA PŘELOMU 14. a 15. STOLETÍ

- ▶ krize se netýká jenom českých zemí
- ▶ morové epidemie – lidé více přemýšlejí o principech křesťanské víry a žití v souladu s nimi
- ▶ lapkovská bratrstva
- ▶ sociální napětí, diferenciacie spoločnosti
- ▶ kritika cirkve
 - ▶ Kondrád z Waldhausenu
 - ▶ Jan Milíč z Kroměříže
 - ▶ Matěj z Janova
- ▶ 1391 Betlémská kaple – káže se v češtině